

SAKSBEHANDLER

Marit Vestvik
Kaare Stang

VÅR REF.
21/03432-2

VÅR DATO

02.10.2021

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

DERES REF.

DERES DATO

Jane Kristin Sætre
Sundenga 58
2266 ARNEBERG

Att:

Sollien østre – gnr./bnr. 99/13 i Grue kommune – vedtak om fredning

Vi viser til utsendt fredningsforslag for Sollien østre 03.06.2021. Fredningsforslaget har vært på høring hos berørte parter og instanser.

Foto: Trond Isaksen, Riksantikvaren, 2020.

På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

VEDTAK:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 og § 19 jf. § 22, freder

Riksantikvaren Sollien østre, gnr./bnr. 99/13 i Grue kommune.

Omfanget av fredningen

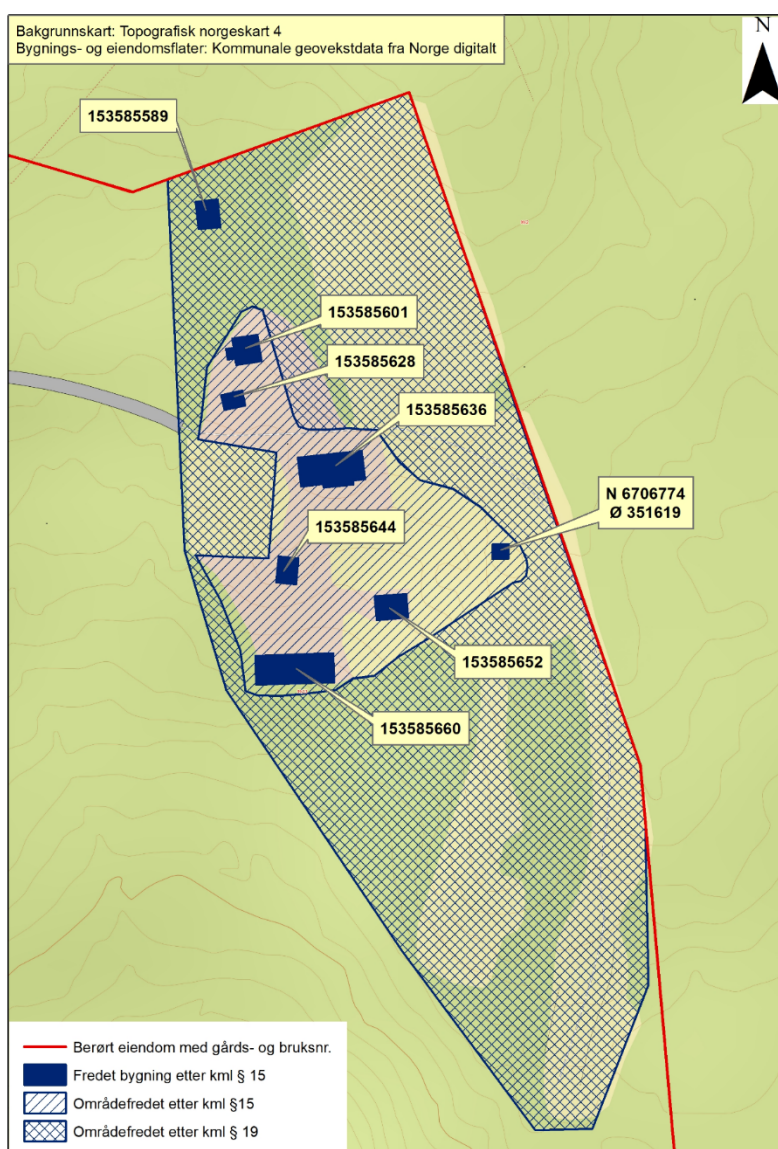
Fredninga etter kulturminneloven § 15 omfatter følgende bygninger:

Navn	Askeladden-ID	Bygningsnummer	Omfang av fredninga
Smie	139458-2		Eksteriør og interiør med større løst inventar.
Skåle	139458-3	153585601	Eksteriør.
Kokkhus	139458-4		Eksteriør.
Stuebygning	139458-5	153585636	Eksteriør og deler av interiør: Interiøret med fast inventar i kjøkkenet, og de sota tømmerveggene i den gamle røykstua (dagens soverom).
Stabbur	139458-6	153585644	Eksteriør og innrissede symboler på konstruksjon og dør.
Jordkjeller	139458-7		Eksteriør.
Fjøs	139458-8	153585652	Eksteriør og interiør.
Låve	139458-9	153585660	Eksteriør og innrissede symboler.

Fredninga omfatter bygningenes eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som planløsning, materialbruk og overflatebehandling og detaljer som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder og fast inventar. Unntatt fra fredninga er interiørene (overflatene) i soverommet og dagligstua i våningshuset. Overflatene på de sotete tømmerveggene som er bak panelet på soverommet (den gamle røykstua) inngår i fredninga fordi rommet var røykstue.

Fredninga etter kulturminneloven §15 omfatter tunstruktur/grøntareal avmerket på fredningskartet (Askeladden 139458-10).

Fredninga etter kulturminneloven § 19 omfatter grøntareal avmerket på fredningskartet (139458-11).

Formålet med fredninga

Formålet med fredninga er å bevare Sollien østre som et kulturhistorisk og bygningshistorisk viktig eksempel på et tradisjonelt skogfinsk torp som ble ryddet i siste halvdel av 1700-tallet. Gården har flere bygninger som var karakteristiske for en tradisjonell skogfinsk gård, de fleste oppført i løpet av 1800-tallet. I tillegg har gården nyttehage samt tilhørende driftsflater/landbruksarealer og kulturlandskap bevart.

Fredninga skal sikre anlegget med enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng samt kulturhistoriske verdier knytta til anlegget som helhet.

Fredninga av bygningenes eksteriør skal sikre bygningenes arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringa, så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre vinduer og dører, materialbruk og overflater, skal opprettholdes.

Formålet er videre å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiørene som er kulturhistorisk interessante. Fast inventar skal bevares som en integrert del av interiøret. Det er videre vesentlig å ta vare på kulturhistorisk verdifulle uttrykk for bygningenes historiske utvikling. På og rundt stabbursdøra er det mange skogfinske magiske symboler som både er rissa inn og malt med tjære. Det er også symboler mellom de to låvedelene, og på døra inn til trøskelåven. Symbolene er verdifulle merker fra skogfinsk kultur. Den vestre tømmerkassa i våningshuset har tidligere vært røykstue, noe man kan se spor etter.

Fredninga av grøntarealet på Sollien skal sikre anlegget som et viktig eksempel på hvordan et skogfinsk torp ofte var utforma, med organisk tunstruktur, nyttehage, små og store driftsflater plassert etter hva topografien og jordsmonnet tillot, beite- og skogarealer med ferdselsårer og rydningsrøyser imellom.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utforma i samsvar med fredningas formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

Kulturminner freda etter kulturminneloven § 15

1. Det er ikke tillatt å rive, skade eller flytte bygningene eller deler av disse.
2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningenes eksteriør eller interiør. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5. 3.

3. Det er ikke tillatt å skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller utføre annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningenes eksteriør, interiør eller konstruksjon. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.
4. Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje med materialer og metoder som er i tråd med bygningens egenart og på en måte som ikke reduserer de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene.
5. Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjoner kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.
6. Utover ordinær skjøtsel er det ikke tillatt å gjøre endringer i grøntarealene som vil kunne endre tunets karakter i vesentlig grad.
7. Fredninga er ikke til hinder for fortsatt drift av landbruks- og skogarealene.
8. Det bør utarbeides en forvaltningsplan for fredningsområdet i samarbeid med kulturminnemyndighetene. En forvaltningsplan inneholder retningslinjer for bruk, vedlikehold og eventuell tilbakeføring. Planen rulleres.

Område freda etter kulturminneloven § 19

9. Innenfor det freda området kan det etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten tillates bygging av et annekset. Annekset må plasseres og tilpasses bygningsmiljøet og landskapet omkring på en slik måte at det faller naturlig inn i den organiske tunstrukturen og harmonerer med de andre bygningene. Bygginga skal skje i samråd med forvaltningsmyndigheten. Bygningen skal plasseres mellom huset og skålen, ved jordet i øst.

Følger av fredninga

Lovhenvisning

Når det gjelder behandlinga av freda kulturminner og områder, vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17 og 18 og 19 og 21, samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven, må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av freda bygninger og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av freda bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljer som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av freda bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av freda bygninger og anlegg, vises til Riksantikvarens hjemmesider: <https://www.riksantikvaren.no/hva-gjor-du-som-huseier/>

Dispensasjon

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven §§ 15a og § 19 tredje ledd. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes, eventuelt på visse vilkår. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Økonomisk tilskudd

Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til vedlikehold og istandsettingsarbeider.

Dersom det etter § 15a blir gitt dispensasjon med vilkår som virker fordyrende på arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for utgiftsøkningen, jf. § 15a annet ledd.

Fylkeskommunen kan gi opplysninger om frist for innsendelse av og krav til søknad.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Sollien østre er en skogfinneplass som ligger i Sanderskogen nord-vest for Svullrya og nord for Sollitjennet. Plassen ble sannsynligvis rydda i 1758 av Ole Henriksen som kom fra den finske slekta Karhinen. Plassen har siden vært brukt av samme slekt.

Sollien er en av flere skogfinske plasser i området. Disse var knytta sammen av et nettverk av ferdselsårer- og stier. I dag går den kjente vandre- og turstien «10-torpsrunden» over tunet og bidrar til at mange fremdeles kan oppleve stedet til fots gjennom skogen

Sollien har åtte bygninger spredt omkring på et tun i et kulturlandskap av jorder og enger omringa av skog. Ved huset er det blomsterbed, og det står blant annet noen rognetrær som tuntrær på tunet. Rognetreet regnes som et hellig tre ifølge skogfinsk tradisjon. I våningshuset var det opprinnelig en røykovn, i rommet mot vest. Av andre karakterbygninger fra den skogfinske byggeskikken finnes kokkhus og jordkjeller. Ei smie ligger lengst nord, og en skåle er bevart med mange gamle redskaper. I det frittliggende fjøset var det kyr, og båsene står fortsatt. Stabburet har mange magiske symboler på og rundt/ved den innerste døra. De magiske symbolene hadde til hensikt å beskytte mot uønskede krefter, og ble gjerne tegnet på eller risset inn i treverket på og rundt døråpninger og andre åpninger i huset/bygningen. De magiske symbolene på Sollien var man ikke godt kjent med før man dokumenterte bygningen i forbindelse med fredningsaken. Det finnes også symboler på låven som er sammensatt av to laftekasser. Låven er nylig utbedret og istandsatt.

Sollien er i dag i bruk som fritidsbolig.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket.

Fredningen av Hytjanstorpet er en del av en satsing på bevaring av kulturminner etter våre nasjonale minoriteter. Fredning er et viktig virkemiddel i denne satsingen.

Sollien er en tradisjonell skogfinsk gård med mange karakteristiske bygninger bevart. I Riksantikvarens satsning på minoriteters kulturarv sikres et utvalg kulturminner knytta til de fem nasjonale minoritetene gjennom fredning. Svært mange skogfinske kulturminner er forsvunnet enten ved at de er blitt revet eller forfalt, og det har derfor vært utfordrende å finne fram til ett kulturminne som alene har alle skogfinske bygninger og særtrekk bevart. I utvalget vårt har vi derfor valgt ut 11 kulturminner for fredning som til sammen representerer en helhet slik en tradisjonell skogfinsk gård kunne sett ut rundt 1900.

Sollien som skogfinsk torp har en typisk og karakteristisk utforming med bygninger plassert der naturens terrengformasjoner tillot det, og på denne måten etablerte en organisk tunstruktur. Sollien er et skogfinsk torp med mange tradisjonelle bygninger intakt. På stabburet er det funnet påmalte og innrissede magiske symboler. Sollien ligger nokså ensomt til i landskapet, og på denne måten slik finnene gjerne slo seg ned, med milevide skoger rundt. Også dette er med på å framheve Sollien som et verdifullt minnesmerke over finneinnvandringenskulturen. Sollien har høy estetisk verdi og opplevelsesverdi som den store lysningen i skogen plassen er, med rik kultur og historie både i bygningsmasse og grøntarealer.

Røykstua på Sollien østre var den siste røykstua som sto med glugger inntil det ble satt inn vinduer i 1904.

Tilstand og økonomiske konsekvenser av fredning

Vurdering av tilstand og økonomi

Det er 8 bygninger som er omfatta av fredinga. Tilstandsgraden på anlegget som helhet er TG 2, som betyr *moderat behov for tiltak*.

Riksantikvarens vurdering

Istandsetting av noen av bygningene vil være nødvendig for å sikre bygningsmassen, dette gjelder særlig smia og jordkjelleren. Kostnadene med dette er vurdert opp mot nytteverdien av at et helhetlig godt bevart og karakteristisk gårdsanlegg knytta til en av våre nasjonale minoriteter blir sikra for framtidig bruk. Samla sett vurderer Riksantikvaren at det ikke vil innebære vesentlige økonomiske merkostnader for staten å gjennomføre fredning av Sollien, da man har god oversikt over skadebildet og nødvendige tiltak, og anlegget består av forholdsvis enkle konstruksjoner.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg, eller deler av dem, av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Det følger videre av § 19 at departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne for å beskytte virkningen av kulturminnet i miljøet eller vitenskapelige interesser som knytter seg til det. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Klima - og miljødepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr.1.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Sollien 99/13 eies av Jane Kristin Sætre. Arealformålet er LNF-område i kommuneplanen, ingen reguleringsplan.

Forholdet til naturmangfoldloven

Når kulturminneforvaltninga fatter vedtak, skal det samtidig gjøres ei vurdering av om dette har innvirkning på naturmangfoldet. Dette følger av lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Lovens §§ 8 - 12 legges til grunn for vurderingen, jf. § 7.

Fylkeskommunen har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Miljødirektoratets Naturbase [lesedato 21.09.2021] for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Søket gjaldt sårbare og truede arter.

Det er ikke registrert sårbare eller truede arter i området som inngår i fredinga
Fylkeskommunen vurderer at freding av Sollien hverken vil komme i konflikt med naturverdier eller påvirke naturmangfoldet i negativ retning.

Bakgrunn for fredninga

Riksantikvaren har de siste årene jobbet for et mer representativt utvalg freda kulturminner. Målet er at et representativt utvalg kulturminner med tanke på geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde, skal bli bevart for fremtiden. Dette målet er forsterket gjennom den siste Stortingsmelding nr. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Fredninga av Sollien har sin bakgrunn i Riksantikvarens arbeid med nasjonale minoriteters kulturminner. Dette vil si kulturminner knyttet til skogfinner, kvener, jøder, rom og romani. Arbeidet har som mål å sikre et utvalg kulturminner knytta til hver av de fem nasjonale minoritetene. Fredningene skal bidra til å synliggjøre de nasjonale minoritetenes viktige bidrag til norsk historie og samfunnsutvikling. Arbeidet er gjort i samarbeid med regionalforvaltninga og med skogfinske organisasjoner. De skogfinske kulturminnene som fredes i prosjektet formidler bredden i skogfinnenes historie i Norge.

Redegjørelse for saksgang og innkomne merknader

Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med kulturminneloven § 22 nr.1 meddelt eieren og kommunen i brev av 09.11.2018. Samtidig ble dette kunngjort i avisene Glåmdalen og Østlendingen. Det ble gitt tre ukers frist for å komme med merknader. Det kom ikke inn merknader til meldinga om oppstart av fredning.

Det er avklart i e-poster med fylkeskommunen i april 2021 at eier kan bygge en gapahuk på jordet mot skigarden/tomtegrensa i øst, øst for huset. Det er ikke endelig bestemt plassering for gapahuken. Siden en gapahuk er en reversibel konstruksjon har ikke Fylkeskommunen noen motforestillinger mot det.

Riksantikvaren støtter Fylkeskommunens vurdering.

Fylkeskommunen har utforma fredningsforslaget, og dette blir i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 sendt på høring til berørte parter 3. juni 2021. Samtidig blir det kunngjort i avisene Glåmdalen, Østlendingen og Norsk lysingsblad at fredningsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn.

Det blir gitt en frist på 10 uker, fram til 15. august 2021, til å komme med uttalelser.

Eier Jane Kristin og Oddvar Sætre skrev i en uttalelse 16. august at de er positive til fredninga av Sollien og at de ser fram til et fortsatt godt samarbeid med fylkeskommunen.

Skogfinske Interesser i Norge skrev i en uttalelse 19. august at de støtter forslaget om fredning. Statsforvalteren skrev i uttalelsen til fredningsforslaget 21.06. at det foreslåtte fredede området inkluderer en registrert naturbeitemark, som er en frisk fattig-eng som er beitet, med verdi som viktig (B). Statsforvalteren ramset også opp artsmangfoldet som er registrert. Vollen ved huset er en fin kort beitebakke og nord-øst for tunet er det en kultureng. Ellers er innmarka beitevoll eller tidligere slåtteeng. Det er også registrert insekter, hvorav ingen er sjeldne, men at lokaliteten ser ut til å ha en rik insektfauna.

Statsforvalteren skrev videre at for å ivareta naturbeitemarka og artsmangfoldet, bør området fortsatt holdes i hevd og beites/slåttes på tradisjonelt vist for å opprettholde kontinuiteten i marka og unngå gjengroing. På den måten vil en også ivareta artsmangfoldet. Statsforvalteren anbefaler at det utarbeides en skjøtselsplan for naturbeitemarka. Gjennom tilskuddsordningene tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), regionalt miljøtilskudd i jordbruket, tilskudd for trua naturtyper og tilskuddsordningen for ville pollinerende insekter, er det mulig å søke om tilskudd til å utforme skjøtselsplan, samt utføre skjøtselen i henhold til planen. Grunneier eller andre organisasjoner på vegne av grunneier, kan søke om slike tilskudd.

Fylkeskommunen og Riksantikvaren er glad for at både eier og Skogfinske Interesser støtter fredningen, og er enig i Statsforvalterens vurdering rundt ivaretagelse av naturbeitemarka og artsmangfoldet og at dette må holdes i hevd og beites/slåttes på tradisjonelt vis.

I henhold til kulturminneloven § 22 nr. 3 skal forslag om fredning behandles av kommunestyret før vedtak om fredning fattes. Fredningsforslaget ble oversendt Grue kommune 20.08.2021 som behandlet saken i kommunestyret 14.09.2021. Det enstemmige vedtaket var følgende: « Grue kommune er positiv til at Hytjanstorpet og Sollien blir fredet ihht. til forslagene til fredningsbestemmelser for de to stedene. Fredningene vil bidra til ivaretagelse av den skogfinske kulturarven.»

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil (etter at klagefrist på vedtaket er utløpt og forutsatt at fredningsvedtaket opprettholdes etter evt. klagerunde) bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5

Vennlig hilsen

Hanna Geiran

Riksantikvar

Turid Kolstadløkken

Avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Kopi til: Fortidsminneforeningen, Dronningens gate 11, 0152 OSLO/ Skogfinske interesser i Norge, v/Terje Audun BredvoldKaptein Dreyers ved 1604, 2283 ÅSNES FINNSKOG/ Grue kommune, Postboks 173, 2261 KIRKENÆR/ Norsk Skogfinsk Museum, Furubergsvegen 42 Svullrya, 2256 GRUE FINNSKOG/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Innlandet fylkeskommune, Postboks 4404 Bedriftssenteret, 2325 HAMAR